

STUDIU PRIVIND FACTORII PERTURBATORI ȘI ERORI ÎN EVALUAREA REZULTATELOR COPILULUI PREȘCOLAR

Prof.înv.preșc. Iliescu Valentina

Grădinița cu P.N. Carligele, Vrancea

Scopul și obiectivele studiului:

- Identificarea caracteristicilor procesului evaluativ realizat în învățământul preșcolar;
- Inventarierea metodelor și a tehnicilor de evaluare a rezultatelor și progreselor copilului preșcolar;
- Descrierea factorilor perturbatori și a erorilor în evaluarea școlară;
- Studiarea ponderii și a modului de manifestare a acestor factori perturbatori și a erorilor în evaluarea preșcolară;
- Identificarea măsurilor ameliorative în sistemul de examinare și apreciere a rezultatelor copilului preșcolar.

Subiecții studiului:

- copiii grupei mari (24 copii)
- educatoarea: Iliescu Valentina
- colectivul de educatoare al grădiniței (20 cadre didactice)

Durata studiului : Semestrul I an școlar 2010-2011 (sept.2010-ian.2011)

Metode utilizate în realizarea studiului:

- studiul individual;
- aplicare probe de evaluare, înregistrarea datelor și identificarea factorilor perturbatori și a erorilor în evaluare în cadrul probelor aplicate;
- chestionare completate de toate cadrele didactice din unitate.

Trăsăturile evaluării în grădiniță

Deoarece activitatea din grădiniță are un preponderent caracter formativ, educativ, cu finalități de perspectivă, care nu se pot concretiza imediat, evaluarea este incompletă, fragmentară.

Rezultatele evaluării preșcolare se traduc în: priceperi și deprinderi fizice și intelectuale, capacități cognitive, trăsături de voință și caracter, conduită civilizată. Evaluarea însușirii cunoștințelor se realizează mai ușor. Aceste aspecte sunt greu de pus în evidență, greu de măsurat și de apreciat riguros, anevoios surprinse în caracteristici comportamentale.

Evaluarea preșcolarilor solicită timp îndelungat, răbdare, migală, consemnarea răspunsurilor sau a observațiilor educatoarei. În îndeplinirea obiectivelor se realizează în mod indirect, prin materializarea lor în comportamente observabile și măsurabile, ce presupun o definire riguroasă, indicarea prin descriptori de performanță a nivelului atins de preșcolari.

Metode și tehnici de evaluare a rezultatelor și progreselor copilului preșcolar

Sistemul metodologic al evaluării rezultatelor copiilor cuprinde mai multe metode și procedee de examinare.

Metoda observației constă în consemnarea metodică, fidelă și intenționată a diferitelor manifestări de comportament individual sau colectiv, așa cum se prezintă ele în fluxul lor natural de manifestare.

Presupune stabilirea unui scop, elaborarea unui protocol de observație, precizarea instrumentelor, consemnarea datelor în protocol, interpretarea acestora din punct de vedere psihopedagogic.

Faptele înscrise în protocolul de observație (o fișă personală) vor fi date, pentru a se pune mai ușor în evidență aspecte evolutive sau involutive, stagnări, regrese.

Condițiile unei bune observări: stabilirea clară a obiectivului urmărit; selectarea formelor ce vor fi utilizate, a condițiilor și mijloacelor necesare; elaborarea unui plan riguros de observație; consemnarea imediată a celor observate; evaluarea unui număr optim de observații; defășurarea ei în condiții cât mai variate; să fie maximal discretă, copiii să nu-și dea seama că sunt observați.

Avantajul constă în faptul că observarea se realizează asupra comportamentelor reale în sala de grupă fiind necesară și eficace în orice situație educațională. Dezavantajul constă în subiectivismul său și în faptul că cere mult timp.

Evaluarea orală se realizează prin metoda conversației. Se utilizează mai ales o conversație frontală. Este proprie activităților de dezvoltarea limbajului și a capacității de comunicare, dar se regăsește și în celelalte tipuri de activități.

Presupune implicarea activă a copilului, care este cu atât mai productivă cu cât subiectul conversației este mai accesibil, cu cât formularea întrebărilor este mai clară și cu cât în alegerea răspunsurilor copiii se pot baza pe intuitiv.

Această modalitate sprijină fundamentarea teoretică a viitoarelor aplicații practice, dezvoltă capacitatea de sinteză, contribuie la sistematizarea cunoștințelor.

Întrebările trebuie să fie adresate întregului colectiv, să se înlănțuie logic, să fie clare și corect formulate. Răspunsurile trebuie să fie corecte, complete, expresive și sistematice.

Evaluarea scrisă se realizează în principal prin utilizarea fișelor care pot ajuta la îmbinarea muncii frontale cu munca individuală și constituie elemente specifice în evaluarea formativă.

În cazul probelor de evaluare continuă fișele conțin de regulă o singură sarcină corespunzătoare unui anume obiectiv operațional.

Acestea realizează o diferențiere a învățării până la individualizare și pot fi folosite cu eficiență în variantele de organizare a activității diferențiate.

În învățământul preșcolar se face apel la trei categorii de fișe:

- Fișe de recuperare (destinate copiilor din grupă care nu au frecventat de la început grădinița sau au absentat mult timp)
- Fișe de dezvoltare, de extindere (destinate copiilor ale căror capacități le permit să depășească standardul recomandat de programă)
- Fișe de exerciții (folosite în mod curent la activitatea la grupă)

La redactarea fișei, educatoarea trebuie să precizeze obiectivul, sarcina, timpul, după care va consemna aprecierile și măsurile ameliorative.

Pregătirea copiilor pentru a putea rezolva sarcinile de pe fișă cuprinde etapele următoare: rezolvarea sarcinii propuse cu ajutorul materialului demonstrativ; rezolvarea aceleiași sarcini individual de către copii, cu ajutorul obiectelor concrete; rezolvarea simbolică a sarcinii de către educatoare și de către 1-2 copii; rezolvarea independentă a sarcinii pe fișă.

Fișa este un mijloc important prin care putem verifica ritmul de lucru al copiilor, calitatea lucrării lor, nivelul lor de pregătire, gradul de independență în gândire și acțiune al copiilor, posibilitățile de transfer al cunoștințelor în situații noi.

Testele reprezintă probe standardizate orale sau scrise ce pot furniza date despre nivelul cunoștințelor însușite, dar și despre anumite caracteristici psihofizice ale copilului.

Testele docimologice sunt instrumente de evaluare a performanțelor preșcolare ce vizează în principal domeniul cognitiv: cunoștințe acumulate, capacități intelectuale formate.

Validitatea unui test de verificare a cunoștințelor este dată de: claritatea delimitării itemilor, unitatea cerințelor pe care le conține proba, valoarea itemilor, un conținut ușor identificabil, cuprinderea în conținutul testului a unui număr de itemi care, prin valoarea lor calitativă, să stabilească punctajul maxim și punctajul minim admis.

Itemii materializează obiectivele stabilite, iar în conceperea lor trebuie să se ia în considerare cerințele programei, nivelul real atins de copiii din grupă. Posibilitățile fiecărui copil în parte.

Evaluarea prin probe practice se realizează prin metoda jocului și a exercițiului.

Operarea în plan obiectual este specifică învățării la vârsta preșcolară și se materializează prin exercițiile-joc ce solicită o rezolvare acțional-practică.

Această modalitate de evaluare urmărește aprecierea stadiului de formare a deprinderilor și abilităților, materializate în modul în care copiii rezolvă sarcinile de lucru.

Educatorea observă direct modul de acțiune și rezultatul obținut, măsoară și apreciază gradul de rezolvare a sarcinii de învățare. Se evaluează atât procesul (acțiunea realizată), cât și produsul (rezultatul).

Metodele tradiționale pentru evaluarea activității preșcolarilor vor fi completate de metode complementare: portofoliul, proiectul. Investigația, studiul de caz.

Factorii perturbatori și erori în evaluarea rezultatelor

Pot fi menționate mai multe grupe de factori:

- personalitatea și așteptările evaluatorului;
- caracteristicile disciplinelor de învățământ. Variabilitatea aprecierilor este mai accentuată la disciplinele socioumane și de educație estetică în raport cu disciplinele din domeniul științe.
- natura probelor. Evaluările orale sunt mai puțin exacte în comparație cu cele scrise în care răspunsul se conservă.
- tipurile de rezultate evaluate : cunoștințele, capacitățile, trăsăturile de personalitate. Variabilitatea este mai accentuată în evaluarea capacităților și a lucrărilor de creație în comparație cu acumularea cunoștințelor, cu stăpânirea unor tehnici, algoritmi sau abilități formate.
- particularitățile psihice ale subiecților. Un copil cu un temperament extrovertit poate fi supraevaluat la o verificare orală pe când starea de inhibiție, instabilitatea emoțională pot constitui impedimente în calea unei evaluări exacte. Influențabile sunt și dispozițiile de moment, starea de emotivitate, de oboseală.
- circumstanțele sociale.

Personalitatea cadrului didactic este implicată în triplă ipostază: ca realizator al programului de instruire(el alcătuiește proba de evaluare, conținutul și gradul de dificultate al acesteia și o integrează în procesul de instruire), prin acțiunea sa ca examinator și prin trăsăturile sale de personalitate.

Dintre trăsăturile și însușirile evaluatorului câteva sunt mai evident implicate în actul evaluativ: severitate-indulgență; constant-fluctuant, capricios; onest, conformist-înclinat spre originalitate și creativitate; calm, echilibrat-nervos, irascibil; răbdător-precipitat; prietenos-distant.

Așteptările evaluatorului sau expectanțele se produc pe de o parte sub influența reprezentărilor pe care evaluatorul și le-a format cu privire la potențialul de învățare al unor copii, iar pe de altă parte, funcție de circumstanțe detașate de persoana sa.

„Efectul halo” constă în supraaprecierea sau subaprecierea rezultatelor unui copil sub influența impresiei generale. Există tendința de a se trece cu vederea unele greșeli sau rezultate mai slabe la copiii cu o bună reputație și de a ignora progresele copiilor mai slabi.

„Efectul de anticipație” are un caracter invers, în sensul că expectanțele sunt nefavorabile. Efectul antrenează subaprecierea performanțelor copiilor față de care se manifestă conducând la eșec.

„Efectul de rol” nu este unul spontan ci deliberat, premeditat ca urmare a unor situații repetate constituite în „stil personal”.

„Efectul de contrast” constă în accentuarea a ceea ce îi deosebește pe subiecți. Într-un grup de copii sau chiar în cazul a doi copii verificați, în cadrul cărora unii dau răspunsuri bune iar alții slabe, cei din urmă sunt apreciați mai sever cu cât diferența dintre ei și colegi este mai mare.

„Efectul de ordine”. Un copil care răspunde slab la solicitările evaluatorului, urmând după un coleg care a dat răspunsuri bune, este apreciat mai sever.

„Efectul de contaminare” sau „de ancorare” evocă situația în care o lucrare foarte bună sau foarte slabă dintr-un pachet de lucrări perturbă corespondența dintre notele acordate până atunci și cele care urmează până când impresia produsă de acea lucrare se estompează.

„Eroarea logică” se produce în situațiile în care se apreciază și alte variabile decât cele considerate oportune. De exemplu, în aprecierea probelor la alte discipline decât cele lingvistice se ține seama de : corectitudinea exprimării, estetica lucrării.

Aplicarea probelor și interpretarea rezultatelor

Au fost aplicate 10 probe de evaluare orală prin metoda conversației în cadrul evaluării inițiale și sumative.

Apariția erorilor de evaluare în cadrul aplicării și interpretării rezultatelor probelor de evaluare orală: Efectul halo în cadrul a 5 probe de evaluare (e3)

Efectul de ordine – 3 probe (e2)

Eroarea logică – 1 probă (e1)

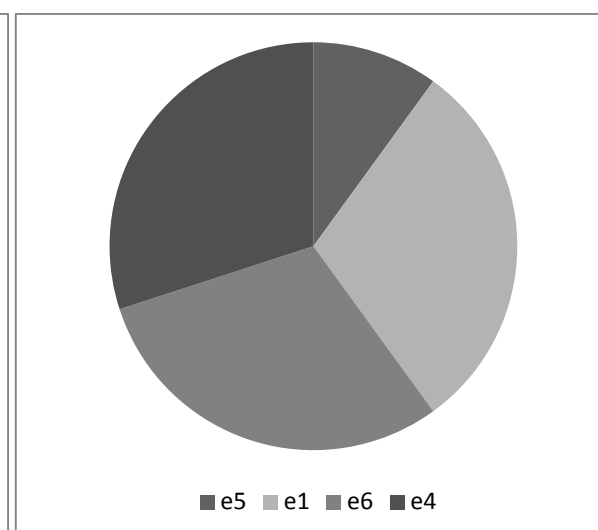
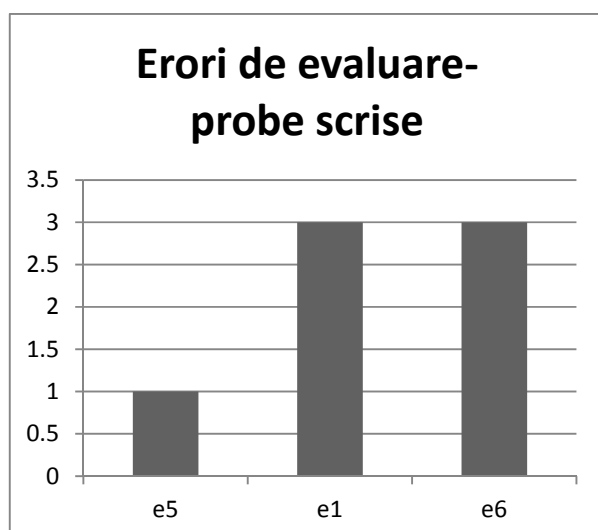
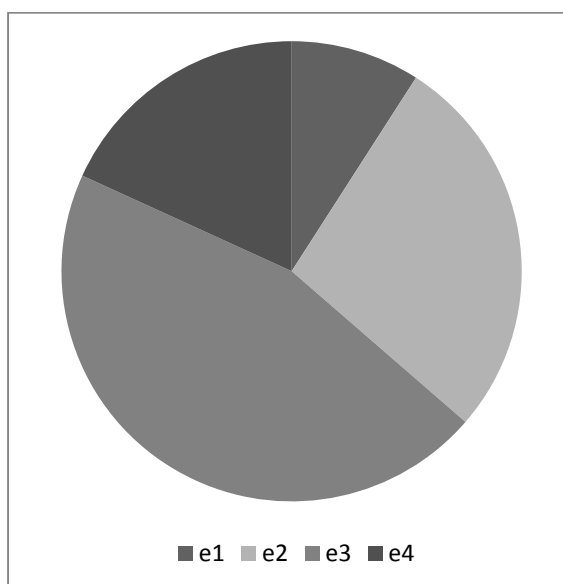
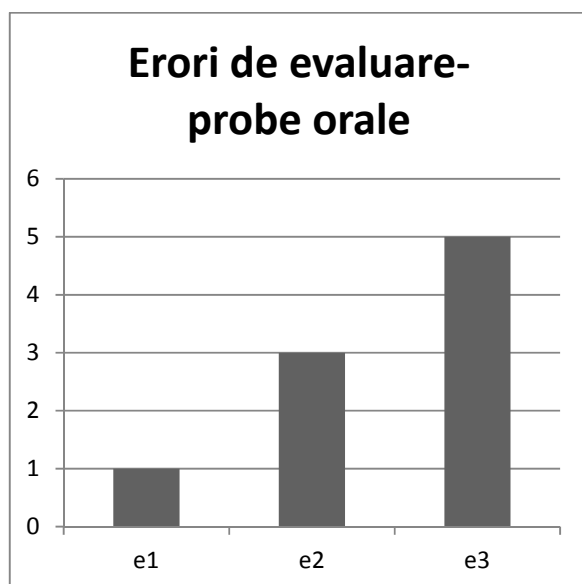
(e4-probe fără erori de evaluare)

Au fost aplicate 10 probe de evaluare scrisă prin fișe de evaluare și teste în cadrul evaluării inițiale și sumative.

Apariția erorilor de evaluare în cadrul aplicării și interpretării rezultatelor probelor de evaluare scrisă: Efectul de contaminare – 3 probe (e5)

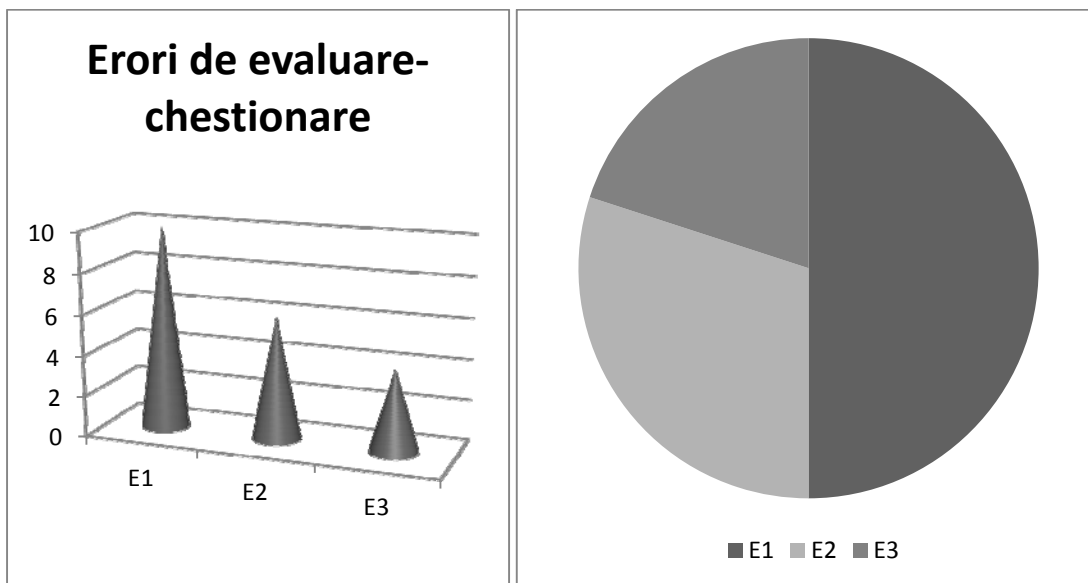
Eroare logică – 3 probe (e1)

Efectul de contrast – 1 probă (e6)

Au fost aplicate chestionare cadrelor didactice (20 cadre didactice) din unitatea de învățământ cu privire la erorile de evaluare din activitatea evaluativă. În urma centralizării răspunsurilor s-a constatat că cele mai întâlnite erori de evaluare sunt:

- Efectul halo- 10 cadre didactice(E1)
- Efectul curbei lui Gaus- 6 cadre didactice(E2)
- Efectul de generozitate- 4 cadre didactice(E3)

Concluziile studiului privind factorii perturbatori și erori în evaluarea rezultatelor copiilor preșcolari

În grădiniță copilul nu ar trebui să conștientizeze faptul că este evaluat. Acest lucru se poate realiza prin joc.

Factorii perturbatori care contribuie la apariția unor erori în evaluarea realizată în grădiniță sunt aceiași întâlniți în evaluarea școlară, având câteva particularități.

În privința naturii probelor, examinările orale realizate prin joc ocupă o pondere însemnată în raport cu probele scrise care iau forma fișelor.

În cadrul examinărilor orale sunt întâlnite atât „efectul de contrast-de ordine” cât și „efectul halo”. O modalitate de corectare a acestor efecte este modificarea constantă a ordinii în care copiii răspund. Primii care doresc să răspundă sunt copiii buni, ceilalți lăsând impresia că copiază de fapt răspunsul celorlalți, chiar dacă ar fi fost în stare să răspundă ei înșiși. O altă modalitate este cea de corelare a evaluărilor realizate în cadrul activităților pe domenii experiențiale cu evaluările realizate în cadrul jocurilor și activităților alese și pe centre de interes, unde copilul nu se mai simte în centrul atenției și se poate exprima mai ușor.

În evaluarea realizată prin fișele de lucru individuale poate apărea „eroarea logică”. De exemplu, în cadrul unei activități din domeniul științe se propune o fișă în care cerința este de recunoaștere și colorare a fructelor de toamnă. Uneori se apreciază modul în care copilul a colorat și se ignoră faptul că a recunoscut fructele, deci a atins obiectivul. În acest caz copilul trebuie apreciat că a recunoscut fructele precizându-i că ar fi putut colora mai bine.

În grădiniță avem în vedere mai mult evaluarea capacităților și deprinderilor formate sau în curs de formare și mai puțin evaluarea volumului de cunoștințe, primele fiind mai greu de evaluat. De multe ori se deplasează accentul de pe evaluarea capacităților pe evaluarea cunoștințelor din dorința ușurării actului evaluativ.

Particularitățile psihice ale copiilor joacă un rol important în evaluare. Mai ușor evaluăm ce ne propunem în momentul în care copilul manifestă disponibilitate de a colabora cu educatoarea decât în care acesta are îndreptată atenția către alte tipuri de activitate. De modul în care educatoarea reușește să capteze atenția copiilor depinde reușita actului evaluativ.

Relația educatoare-copil diferă prin gradul de intimitate, de apropiere, încrederea jucând un rol esențial. În fața educatoarei copilul trebuie să se manifeste liber, fără inhibiții și doar astfel el poate dezvălui întregul bagaj de achiziții fie că este vorba de capacități, deprinderi sau cunoștințe. Dacă se propune înlocuirea educatoarei ca evaluator cu o altă persoană (evaluator extern) pentru a înlătura astfel „efectul halo” este foarte posibil ca, din lipsa încrederii, copiii să se inhibe, să refuze cooperarea. Mai indicat este ca, în lipsa copiilor, să se ceară aprecierea obiectivă a lucrărilor realizate de copii de către un alt cadru didactic.

În urma probelor de evaluare orale și scrise și a aplicării chestionarelor cea mai întâlnită eroare de evaluare este Efectul halo.

Măsuri ameliorative în sistemul de examinare și apreciere.

Există mai multe căi prin care cadrul didactic poate micșora influența factorilor perturbatori în evaluarea didactică:

- cunoașterea amănunțită de către cadrele didactice a acestor factori pentru a le sesiza mecanismul de funcționare;
- stabilirea unor obiective clare, precise în corelație cu conținuturile învățării, cu resursele materiale existente;
- realizarea unor instrumente de verificare curentă și periodică care să fie relevante pentru comportamentul cuprins în obiectiv;
- combinarea metodelor de evaluare;
- deplasarea accentului de pe evaluarea cunoștințelor pe evaluarea capacităților și deprinderilor.

Bibliografie:

Radu, Ion, (2000), „Evaluarea în procesul didactic” EDP, București
Tomșa, Gheorghe (2005), „Psihopedagogie preșcolară și școlară”, București